

Kina vid känsligt vägska

Svenska dagbladet den 8 juni 2007

Slutet av 1950-talet var en fasansfull tid i Kina även med detta lands turbulenta historia som måttstock. Kinesiska myndigheter lanserade då det stora språnget, ett försök att bli världens största producent av stål. Alla tänkbara resurser mobiliserades vilket också ökade produktionen men till priset av hungersnöd. Fler än 20 miljoner människor beräknas ha dött som ett resultat av det stora språnget, som istället blev ett krokben på den ekonomiska utvecklingen.

I skarp kontrast till detta dystra kapitel i Kinas historia står de senaste 25 årens fantastiska utveckling. En hög tillväxt har lyft bortåt 500 miljoner kineser ut ur fattigdom till en tillvaro bortom svält och misär.

Två viktiga faktorer bakom denna utveckling har varit möjligheten för privata aktörer att verka i den ekonomiska sfären och en hög grad av ekonomisk integration med omvärlden. Inte minst den senare aspekten har möjliggjort för Kina att få tillgång till modern teknologi och utländska marknader.

Ett resultat av denna ekonomiska politik är att Kina i mycket hög grad domineras av utländska företag. Dessa företag använder ofta Kina som en sammansättningsplattform för importerade insatsvaror och produktionen är arbetskraftsintensiv och relativt enkel. De kinesiska myndigheterna är inte nöjda med detta förhållande.

När Kinas president Hu Jintao idag anländer till Sverige anländer han också till ett land som i mångt och mycket representerar den kinesiska synen på framgång.

Kinesiska makthavare vill se starka inhemska företag som bedriver verksamhet med avancerat teknologiskt innehåll. Ett beroende av utländska företag som bedriver enkel produktion anses inte vara förenligt med ett ekonomiskt starkt Kina. Detta synsätt är tydligt i den långsiktiga plan för teknologisk utveckling som Kina lanserade förra året och av de policyförändringar som annonserades vid folkkongressen i mars i år.

Utländska företag möter allt hårdare krav på att bedriva teknologisk utveckling i Kina och på att ingå samarbetsavtal med kinesiska företag. Skatter för utländska företag och subventioner åt inhemska företag ökar.

Det gäller speciellt subventioner för teknologisk utveckling. Sammantaget ges intrycket att marknadskrafterna sätts allt mer ur spel i syfte att åstadkomma en förändring i kinesisk produktion. Om detta är början till en mer genomgripande förändring av den ekonomiska politiken kommer det att få stora konsekvenser för såväl Kina som för resten av världen.

För svenska företag kan det framöver bli mindre intressant att etablera sig i Kina jämfört med en etablering i till exempel Östeuropa. Högteknologisk produktion görs bättre i Sverige än i fjärran Östern och svenska företag utlokaliserar framförallt enklare verksamhet. För Kinas del kan priset för att fokusera ekonomin mot högteknologisk produktion bli betydande. När allt mer resurser satsas på teknologiutveckling och på subventioner blir nuvarande verksamhet

lidande. Alternativkostnaden riskerar att bli hög.

Ett språng mot högteknologi kommer denna gång inte att leda till massvält men det är troligt att en sådan politik kommer att få negativa ekonomiska såväl som sociala konsekvenser.

Ett Kina som inte utnyttjar sin konkurrensfördel i enklare produktion kommer att växa långsammare än vad som varit fallet under senare decennier. Det är för ekonomisk tillväxt mer fördelaktigt att kombinera landets ingenjörer med lågutbildad arbetskraft för att producera textilier än att låta samma ingenjörer på egen hand utveckla spetsteknologi.

Kanske än värre är att en kinesisk industri som fokuserar på högteknologi inte kommer att absorbera de hundratals miljoner kineser som fortfarande står utanför den moderna sektorn. Om nya jobb inte skapas åt dessa kommer Kinas stora klyftor att öka ytterligare då inkomsterna ökar snabbt för de lyckligt lottade i den formella industrisektorn medan övriga delar av befolkningen möter stagnerande levnadsförhållanden.

I ett land med en historia av våldsamma politiska svängningar och stora sociala konflikter inger en sådan utveckling oro. Världen och Kina skulle tjäna på en stillsam promenad längs välkända stigar snarare än nya kinesiska språng ut i det okända

Fredrik Sjöholm

Chef för forskningsprogrammet Globaliseringen och företagen vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN) och professor i internationell ekonomi vid Örebro universitet